

НАЦИОНАЛНА СПОРТНА АКАДЕМИЯ
“ВАСИЛ ЛЕВСКИ”
Катедра “Психология, педагогика и социология”

Весела Кирилова Славова

**ИНФОРМАЦИОННИ И КОМУНИКАЦИОННИ
ТЕХНОЛОГИИ В ОБУЧЕНИЕТО ПО ЧУЖД ЕЗИК
НА СТУДЕНТИТЕ ОТ НСА “ВАСИЛ ЛЕВСКИ”**

АВТОРЕФЕРАТ

**на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна
степен “Доктор” в професионално направление 1.3. Педагогика на
обучението по физическо възпитание**

Научен ръководител:
Доц. Елеонора Милева, доктор

София, 2014

Дисертационният труд съдържа 188 стандартни машинописни страници. Онагледен е с 18 таблици, 12 фигури, 5 приложения. Библиографията включва 137 литературни източника, от които на кирилица 52 и на латиница 85.

Дисертационният труд е обсъден на разширено заседание на катедра “Психология, педагогика и социология” при НСА “Васил Левски” на 18.03.14 г. и е насочен за защита пред Научно жури по теория и методика на физическото възпитание и спортната тренировка (вкл. методика на лечебната физкултура).

Защитата на дисертационния труд ще се състои на 03.06.14 г. от 14.00 ч. в зала АЗ на НСА “Васил Левски” на заседание на Научно жури по теория и методика на физическото възпитание и спортната тренировка (вкл. методика на лечебната физкултура).

ВЪВЕДЕНИЕ

В дисертационния труд се разглежда проблемът за приложението на информационните и комуникационните технологии в специализираната чуждоезикова подготовка на студентите от всички специалности на НСА “Васил Левски”. Актуалните акценти, свързани с изискванията за съпоставимост с Европейските стандарти за чуждоезиково обучение, с визията за изграждане на практически и професионален модел на обучение във висшето спортно образование предопределят необходимостта от създаване на дидактическа стратегия за комбинирането на традиционно и електронно чуждоезиково обучение в НСА “Васил Левски”. От друга страна, изучаването на специализиран английски (френски, немски) език, като елемент на професионалната реализация и студентската мобилност, налага необходимостта от обвързването на професионалните и езикови потребности на бъдещите спортни специалисти с предизвикателствата на съвременното образование и пазара на труда. Тези изисквания и потребности намират израз в разработването, прилагането и апробирането на нов педагогически модел за специализирано смесено (традиционно и електронно) обучение по чужд език посредством използването на информационни и комуникационни технологии. Предложеният педагогически модел за специализирано смесено чуждоезиково обучение, насочено към формиране на интегративни умения за конкретната професионална среда, е изследван в научно-приложно отношение в духа на съвременната дидактика и практиката на висшето спортнопедагогическо образование.

I. ПОСТАНОВКА НА ПРОБЛЕМА

I.1. Подходи към дефиниране и изследване на компонентите на електронно-базираното обучение

I.1.1. Понятието електронно обучение

Електронно-базираното обучение придобива широка популярност в последното десетилетие и представлява интерактивно обучение, което се реализира чрез използването на информационни и комуникационни технологии. Закономерен резултат от развитието на образователните технологии от началото на XX век, електронното обучение е една от най-важните задачи, очертана като стратегическа цел в плана за развитието на образованието на XXI век в рамките на Европейския съюз. Предприети са конкретни стъпки в тази посока, а именно създаване на План за внедряване на електронното обучение (E-learning Action Plan), чиито основни тенденции са заложили и в Националната стратегия за въвеждането на ИКТ в българските училища и определят бъдещото развитие на образователния сектор.

Развитието и разнообразието на практиките на електронното обучение поражда многообразие в използваните понятия. Съдържанието им еволюира и се променя съществено наред с промяната на съществуващите технологии и появата на нови такива. Ето защо се налага приемането на най-популярната дефиниция на понятието “електронно обучение”, а именно „учене, подпомогнато от използването на информационни и комуникационни технологии” (Beetham, H., 2009). Това определение предполага съществуването на електронното учене/обучение при използването на индивидуални, не включени в мрежа технологии като интерактивна бяла дъска, мултимедия, единични компютри с различни

компютърни приложения, интернет и уеббазирани образователни платформи.

В последните години в педагогическата практика на чуждоезиковото обучение се появява и широко се използва смесеното обучение. Най-пълното определение на това обучение в литературата е следното: “смесено обучение се осъществява само тогава, когато е налице ефективно интегриране на различни начини за доставяне на учебно съдържание, различни модели на преподаване и стилове на учене като резултат от комплексен и систематичен подход при използването на технологиите, комбинирани с най-добрите практики на традиционното обучение” (Krause, K., 2008).

Приложението на смесеното обучение, което съчетава традиционната форма на обучение с уеббазираната учебна среда в изучаването на чужди езици се определя, както от необходимостта за подобряване на качеството на традиционното обучение в духа на съвременните образователни изисквания, така и от актуалността на приложение на новите технологии.

Създаването и прилагането на нови модели за смесено обучение по чужд език е алтернатива, чрез която се постига оптимален баланс между качество и достъпност при подготовката на бъдещите спортни специалисти.

I.1.2. Теоретични модели за дизайн на електронното обучение

Класическите теории за ученето са в основата както на дизайна на информационните и комуникационните технологии, предназначени за учене и обучение, така и на дизайна на самото обучение. С тези теории се свързват не само начините на интегриране на технологиите в образователен

контекст, но и подходите за педагогическия дизайн на електронни курсове (Пейчева-Форсайт, Р., 2010).

Идеите на бихевиоризма доминират за доста продължителен период от време дизайна на електронното обучение. В компютърните приложения, създадени в контекста на “програмираното учене/обучение”, въведено като понятие от Скинър, ученето е разделено на малки последователни стъпки, всяка от които покрива единица учебно съдържание или конкретно умение. Компютърната програма симулира ролята на учителя и осъществява определена подкрепа чрез съвет или информация, последвана от обратна връзка (позитивна или негативна). Обратна връзка има само при правилен отговор, а неправилни отговори въобще не се допускат (Skinner, B.F., 1954).

Основно предимство и принос на компютърното обучение с бихевиористки дизайн на софтуера е обратната връзка и индивидуализацията на обучението. Съществен проблем при базираните на бихевиоризма компютърни програми се оказва създаването на пасивен субект, който само търси правилните решения. Всичко това води до потискане на мотивацията у обучаемите да търсят смисъла на упражненията или решения, които са по-различни. Възможностите на този тип програми да формират творчески знания и умения са много ограничени.

Цялостният процес на учене и педагогическо взаимодействие се отличава с изключителна сложност и комплексност, което обяснява невъзможността да бъде подчинен на определен математически алгоритъм.

В този контекст възниква конструктивизмът като теория на познанието, изцяло центрирана върху единия от елементите на педагогическата релация, а именно върху обучавания.

Конструктивистката теория постулира, че хората генерират знания и смисъл при взаимодействието между опита и идеите си, т.е. от взаимодействието между опита на обучаваните и техните рефлексии или

поведенчески опит. Ученето е активен процес, в който обучаваните изграждат нови идеи и концепции на базата на настоящето и миналото си знание.

Конструктивизмът като водещо педагогическо течение на ХХІ век има много разновидности и предлага широко разнообразие от възгледи. Съществува разграничение между “когнитивен конструктивизъм”, който се фокусира върху индивидуалното учене и “социален конструктивизъм”, който поставя акцента върху ученето, възникващо в контекста на диалога и социалните взаимоотношения (Williams, M., Burden, R., 1997). В основата и на двете парадигми, обаче, лежи идеята за ученето като процес на активно “конструиране” на знания от обучавания.

Хората учат един от друг чрез споделяне на опит и знания, чрез колаборация. В резултат се появява нова парадигма, отразяваща новите реалности - тази на колаборативния конструктивизъм (Duffy, T., Cunningham, D., 1996).

Появата на нови технологии и възможностите им да бъдат интегрирани в обучението създава актуални подходи за тяхното теоретично обосноваване. Създават се предпоставки за разширяване на съдържанието на социалния конструктивизъм и преминаването му в комунален конструктивизъм. Последният става възможен благодарение на появата на електронни учебни среди, които предоставят условия за разнообразни интеракции в една учеща общност със значително повишени възможности за подкрепа на ученето.

Изследването и проектирането на електронното обучение и в частност на смесеното обучение се осъществява на базата на теориите за ученето, които предоставят теоретико-методологическите основания за педагогическия му дизайн и ре-дизайн. Необходимо е обаче изследване на цялостния процес на интегриране на технологиите в конкретен образователен контекст за реализиране на целите на обучението.

Проблемът за подпомагането на чуждоезиковото обучение на студентите от НСА “Васил Левски” чрез използването на информационни и комуникационни технологии е особено актуален и следва да бъде разглеждан като иновация в спортнопедагогическата сфера.

I.1.3. Среди за електронно обучение

Средите за електронно обучение представляват напълно нов тип технология в образованието. Те осигуряват набор от средства и инструменти за преподаване и усвояване на знания, чиято цел е да подпомагат процеса на обучение посредством използването на компютри и интернет.

Една виртуална среда може да поддържа форми на обучение, които са подобни на реалните, но в същото време тя не представлява физическо пространство, каквото е учебната зала и обучаваните могат да работят заедно без това да е нужно да става по едно и също време за всички. Друга характеристика на средите за електронно обучение, която прави разработването на учебно съдържание за тях уникално, е асинхронното обучение. Това е обучение, което се реализира в среда, която разделя физически преподавателя и обучаваните във времето и пространството. Средите за електронно обучение са два вида: комерсиални системи като WebCT и Blackboard и системи с отворен код като Moodle и Nicenet.

I.1.3.1. Учебната среда Moodle

Това е среда за електронно обучение с отворен код, която е безплатна и доста подобна по функции на комерсиалните системи. Основната разлика е, че Moodle е базирана на теорията за социалния конструктивизъм, която постулира, че човек активно конструира знание посредством досега си с

околните, а не го приема просто чрез слушане и четене. В основата на педагогическия модел на Moodle стои един от основните принципи на конструктивизма - "учене чрез правене". Тази среда позволява на преподавателя не само да предоставя статично учебно съдържание и многобройни ресурси, а също така да организира самите обучавани да вземат активно участие в създаването на учебни материали.

Основни предимства на Moodle са възможността за самоорганизация на обучаваните, както и широкото ѝ приложение в областта на чуждоезиковото обучение, тъй като съществуват пакети на програмата на над 40 езика.

I.1.3.2. Учебната среда Nicenet

Учебната среда Nicenet е създадена за подпомагане на обучението в средните и висшите училища и по-специално за чуждоезиково обучение, тъй като поддържа само латиница. Активната писмена комуникация (по време на която могат да възникнат идеи, които да се използват за интересни дискусии в учебната зала), интерактивните дейности, индивидуализацията и диференциацията на обучението са основните предимства на виртуалната среда. В Nicenet преподавателят играе ролята на помощник и консултант. Съществува възможност за обратна връзка и подкрепа за ученето.

I.1.3.3. Учебната платформа WEB 2.0

WEB 2.0 е уеббазирана платформа, която може да се дефинира като социално използване на интернет с оглед на възможността за сътрудничество на много хора, които работят заедно, създават и обменят информация онлайн (Стоименова, Б., 2011). Платформата разполага с разнообразни ресурси като блогове, уикита, социален нетуъркинг и

букмаркинг. Тя предоставя възможности за създаването на авторски курсове за обучение както от страна на преподавателя, така и от страна на обучаваните.

В основата на WEB 2.0 е една нова култура на споделяне, взаимодействие, създаване на активно съдържание и непрекъснато общуване с онлайн средата.

I.2. Специфични характеристики на чуждоезиковото обучение

Обучението по чужд език е задължителна част от професионалната подготовка на студентите от всички специалности в НСА „В. Левски“. Това налага както търсене на оптимизация в традиционните методи, използвани в чуждоезиковото обучение, така и в прилагането на нови прийоми и техники в учебния процес. На всяко чуждоезиково обучение е присъщо идентификационно, културно и емоционално измерение, свързани със социалната идентичност на всеки човек, културните традиции и емоционалните му нагласи.

Изучаването на чужд език има приложно-практически характер, което предполага, че знанието, което се генерира, не е отложено във времето, а е пряко свързано с усвоеното в предишно занятие и се прилага още в рамките на конкретното учебно занимание (Симеонова, Й., 2008). Следователно процесът на езиково усвояване е непрекъснат, като акцентът се поставя върху ангажираността и активното участие на обучаваните.

Основният подход в чуждоезиковото обучение, използван активно през последните десетилетия на XX век, е комуникативният. Основната цел на този подход, вдъхновен от автори като Крашен, е учащите да се обучат да общуват на чуждия език (Krashen, S.D., 1981).

Развитието на комуникативния подход през годините показва, че не

съществува цялостна завършена методика на комуникативно ориентираното обучение по чужд език. Различните условия и предпоставки на приложение на този подход, определени от потребностите на отделните групи обучавани, изискват разработването на “отворена и гъвкава” методическа концепция, която отчита специфичния учебен контекст, но също така и учебните традиции, характерни за съответната култура, чиито представители са обучаваните.

Успешното планиране на чуждоезиковото обучение за студентите от НСА “Васил Левски” се базира на професионалната сфера на подготовка на бъдещите учители по физическо възпитание и спорт, треньори и кинезитерапевти.

I.3. Особенности на обучението по чужд език в НСА “Васил Левски”

Чуждоезиковото обучение във висшето училище се осъществява чрез два вида езикови курсове - общи и специализирани.

В обучението по чужд език в НСА “Васил Левски” се осъществяват специализирани курсове, съобразени със закономерностите на образователния контекст, свързан със специфичната предметна област на подготовка, а именно физическо възпитание, спорт и кинезитерапия.

Изборът на учебно съдържание, подходи и методи на преподаване на чужд език, както и система на оценяване са подчинени на отчитането на спецификите на спортната дейност, учебната и тренировъчната натовареност, професионалните нагласи на студентите от НСА „В. Левски“ към учебния процес, потребностите и стиловете им на учене.

Обучението на бъдещите специалисти по физическо възпитание и спорт е насочено към изграждането на компетентности. То трябва да съдържа индивидуално учене, електронно и дистанционно обучение,

практика под ръководство (supervised practice), признаване на предишно обучение, теоретична и практическа подготовка. Водеща роля имат обучението през целия живот и философията за постоянно професионално усъвършенстване (Милева, Е., 2012).

Подготовката на бъдещите спортни специалисти се подчинява на определените в Европейската квалификационна рамка общи/преносими и специфични компетентности. Такива например са уменията за комуникация на чужди езици, уменията за използване на модерните информационни технологии, уменията за работа в екип, уменията за решаване на проблеми, уменията за самостоятелно учене, организационните умения и др.

Друга особеност на обучението по чужд език във висшето образование е, че то е насочено към овладяване на специализиран чужд език като средство за общуване между специалисти от една област.

Използването на термини и специализиран жаргон улеснява комуникацията между хората от една професия. Следователно обучението следва да развива способността на обучаемите да извършват практически насочени дейности в тяхната професионална област. Това изисква познаване на специализирани текстове, комуникация в конкретна професионална ситуация и умения за водене на диалог и монолог.

При преподаването на специализиран чужд език се използват разнообразни подходи, а именно тематично учебно съдържание, свързано с професионалната област, селектирани и адаптирани учебни материали, симулиране на речеви ситуации, провеждане на ролеви игри, четене и анализ на специализирани текстове и др.

Необходимостта от търсене на нови образователни модели в чуждоезиковото обучение се налага и от отчитането на някои актуални проблеми на преподаването и ученето на чужд език в НСА, а именно: недостатъчният хорариум, езиковата нехомогенност в учебните групи, различните потребности и стилове на учене, усилената тренировъчна и

учебна дейност и др.

С цел да се намери решение за преодоляване на тези проблеми бе използвана и уеббазираната платформа за обучение Nisenet през учебната 2010/2011 г., където бе предоставена възможност за онези, които отсъстват от редовните занимания по чужд език да отработват пропуснатите часове. Опитът показва, че работата в платформата се приема доста добре от студентите и така се създаде необходимостта от разработването на педагогически модел за смесено обучение, което да осъществява баланс между традиционните занимания и интерактивни занимания в електронната среда.

Всички тези проблеми налагат разработването на основните етапи в проектирането на смесен курс като елемент на педагогически модел за чуждоезиково обучение, който да съчетава предимствата на технологиите с традиционния подход на обучение с цел да се постигне по-добро качество на преподаването и на цялостния учебен процес.

ВТОРА ГЛАВА

ХИПОТЕЗА, ЦЕЛ, ЗАДАЧИ, МЕТОДИКА И ОРГАНИЗАЦИЯ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

II.1. ХИПОТЕЗА НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Предполагаме, че създаването на педагогически модел за смесено обучение /традиционно и електронно/ по чужд език на студентите от НСА „В. Левски“ ще повлияе положително върху учебните им постижения и нагласите им за изучаване на чужд език.

II.2. ЦЕЛ И ЗАДАЧИ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Цел на изследването:

Да се разработи, апробира и приложи нов педагогически модел, който съчетава традиционното обучение по чужд език с електронното обучение в уеббазираната среда Nicenet.

Задачите, които са поставени за реализирането на целта са следните:

1. Да се установят нагласите на студентите от НСА „В. Левски“ към изучаването на чужд език и внедряването на електронното обучение.
2. Да се разработят елементите на експерименталния педагогически модел и дизайна на учебните занятия при смесено обучение по чужд език.
3. Да се изготвят дидактически езикови тестове за измерване на учебните постижения с оглед оценяване на ефективността на новия модел.

4. Да се изследва влиянието на експерименталния педагогически модел върху учебните постижения на студентите при смесено обучение по чужд език.
5. Да се установят нагласите на студентите към приложения модел за смесено обучение по чужд език.

II.3. ПРЕДМЕТ И ОБЕКТ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Предмет на изследването е педагогически модел за смесено /традиционно и електронно/ чуждоезиково обучение и влиянието му върху учебните постижения и нагласите на студентите от НСА „В. Левски“.

Обект на изследването:

Генералната съвкупност е 263 студенти от първи и трети курс от Тренъорски факултет и първи и втори курс от Учителски факултет.

В предварителното проучване участват 164 студенти от Тренъорски и Учителски факултет.

В педагогическия експеримент участват 99 студенти, разпределени съответно в експериментална група – 49 и в контролна група – 50.

Разпределението на студентите според академичните и експерименталните им характеристики е представено в таблица 1.

Таблица 1

Разпределение на студентите от НСА „В. Левски“,
включени в ЕГ и КГ

Характеристики на изследваните лица		Предварително изследване	Основно изследване		
			Експериментална група	Контролна група	Общо
Пол	Мъже	85	33	34	99
	Жени	79	16	16	
Факултет	ТФ	108	49	50	99
	УФ	41	-	-	
	КТСА	15	-	-	
Курс	Първи	55	17	16	99
	Втори	41	-	-	
	Трети	68	32	34	

II.4. МЕТОДИ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

За реализирането на целта и поставените задачи и осъществяването на изследването са използвани следните научни методи:

А. Теоретико-логичен и съдържателен анализ на литературни източници

С цел да се проучат възможностите за прилагане на информационните и комуникационните технологии и да се разработи педагогически модел за прилагането им бе предприет обстоен литературен обзор, както и бяха проучени добрите практики в тази област. Основните направления на проучванията са в областта на европейски и български документи в областта на електронното обучение, практики на електронно обучение в изучаването на чужди езици, теории и характеристики на чуждоезиковото обучение.

Бяха анализирани общо 137 заглавия, от които 52 на кирилица и 85 на латиница.

Б. Методи за експериментално изследване

I. Педагогическото наблюдение е проведено за установяване на отношението на студентите към новия педагогически модел за смесено обучение по чужд език, като са използвани определени показатели.

Целта на наблюдението е да се събере информация за количествените и качествените особености на учебното поведение на студентите от експерименталната група при използването на информационните и комуникационните технологии в чуждоезиковото обучение.

Наблюденията са осъществени по време на или извън учебните занимания по чужд език по специално създадена за целта карта за регистриране на резултатите от педагогическото наблюдение /Приложение № 2/

Показателите, които представляваха интерес са следните:

- Брой влизания в платформата (брой студенти от ЕГ)
- Брой упражнения (за всеки студент от ЕГ)
- Брой коментари по зададени теми /за всеки студент от ЕГ/
- Участие в дискусии /индивидуално участие за всеки студент от ЕГ/
- Брой поставяния в платформата на връзки с други учебни ресурси /брой линкове за ЕГ/
- Участие в съставянето на речника /брой въведени терминологични единици за всеки студент от ЕГ/
- Брой изпълнени задания в платформата /брой студенти от ЕГ/
- Ползване на допълнителни уеббазирани ресурси /брой студенти от ЕГ/

Използването на метода на наблюдението позволи да се установи отношението на студентите в експерименталните групи към смесеното обучение и да се да се направят съответните изводи за подобряването на дизайна му.

II. Анкетният метод е приложен в предварителното изследване за установяване на отношението на студентите от НСА „В. Левски“ към изучаването на чужд език и прилагането на електронното обучение в заниманията по чужд език.

Анкетното проучване е осъществено със 164 студенти от трите факултета, от които 108 студенти от Треньорски факултет , 41 студенти от Учителски факултет и 15 от факултет Кинезитерапия, туризъм и спортна анимация, обучаващи се през академичната 2011/2012 г.

III. Педагогическият експеримент е планиран и осъществен за прилагане и оценяване на педагогическия модел за смесено обучение.

Формирана е експериментална група и е определена контролна група. Проведени са следните дейности и процедури:

1. дидактически езикови тестове за оценяване на входното ниво на езикова компетентност на студентите от експерименталната и контролната група;
2. традиционно обучение – проведено е със студентите от контролната група в рамките на две академични години. Целта на обучението е създаване на комуникативни компетенции за професионалната реализация на треньори по вид спорт и учители по физическо възпитание и спорт чрез усвояване на знания и изграждане на умения по специализиран английски/френски език. Формите на обучение са задължителни присъствени занимания – 56 учебни часа за академична година за всяка учебна група. Методите на обучение са практикуваните в традиционното чуждоезиково обучение граматико-преводен и комуникативен. Учебното съдържание е тематично специализирано;
3. експериментално обучение – проведено е със студентите от експерименталната група в рамките на две академични години. Целта на смесеното обучение /традиционно и електронно/ е създаване на комуникативни компетенции за професионалната реализация на спортни специалисти чрез овладяване на знания и умения по специализиран английски/френски език. Формите на обучение са задължителни присъствени занимания – 56 учебни часа за академична година за всяка учебна група, както и занимания в електронната учебна среда Nicenet. Методите на обучение са интерактивни – ситуационни и дискуссионни. Учебното съдържание е тематично специализирано. Учебните средства са мултимедийни презентации, аудио и видео записи, интернет ресурси;

4. дидактически тестове за оценяване на крайните резултати от експеримента. Оценяването на учебните постижения от дидактическите езикови тестове се осъществява както по отношение на финалните числови оценки (40% - постижения от езиковите тестове, 40% - PowerPoint презентация, 20% - задания в учебната среда Nicenet), така и по отделните задачи от тестовете, а именно „слушане“, „четене“, „употреба на езика“, „писане“, „говорене“.

IV. Тест за изследване на мотивиращите стратегии към експерименталния учебен курс (Motivated Strategies for Learning Questionnaire, Pintrich, Smith, Garcia&McKeachie) с оглед на проследяване на влиянието на педагогическия модел за смесено обучение по чужд език върху нагласите на студентите.

Схващането на авторите на теста, че нагласите на обучаваните се променят от курс на курс в хода на обучението (в зависимост от интереса към дадения курс, ефективността за постигане на успех, очакванията им и др.) е определящо при изследването на влиянието на нов педагогически модел на учебен курс. Ето защо тестът е адаптиран в конкретен образователен контекст и е приложен в рамките на проведения педагогически експеримент (Славова, В., Милева, Е., 2013).

В. Методи за математико-статистическа обработка на данните: алтернативен анализ, вариационен анализ, t-критерий на Стюдънт за зависими и независими извадки, факторен анализ и анализ на вътрешната съгласуваност на скалите.

II.5. ОРГАНИЗАЦИЯ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Изследването е осъществено в три основни етапа:

- 1. Предварителен етап на изследването** (януари 2010 г. – септември 2011 г.):

- анализ на основните литературни източници по проблема;
- реализиране на предварителното изследване чрез педагогическо наблюдение;
- разработване на анкетната карта и осъществяване на анкетното проучване.

2. Основен етап на изследването (септември 2011 г. – декември 2012 г.). През този период са извършени следните изследвания:

- проведено е анкетно проучване за установяване на отношението и нагласите на студентите от НСА „В. Левски“ към изучаването на чужд език и електронното обучение;
- изработен е диагностичен езиков тест за установяване на езиковата компетентност по предварително фиксираните критерии;
- разработена е отворена колекция от учебни материали, включващи аудио и видео автентични записи, интернет адреси, текстове и упражнения;
- избрана е технологичната среда за смесено обучение и е направен дизайн на експерименталния курс;
- планиран е и е осъществен педагогическият експеримент.

3. Заключителен етап на изследването (февруари 2013 г. - ноември 2013 г.). През този период са осъществени следните научноизследователски дейности:

- изработване на система за оценяване на ефективността на новия педагогически модел и влиянието му върху учебните постижения;

- приключване на педагогическия експеримент;
- обработване и анализиране на резултатите от изследванията.

Направени са изводи и препоръки за по-нататъшната работа.

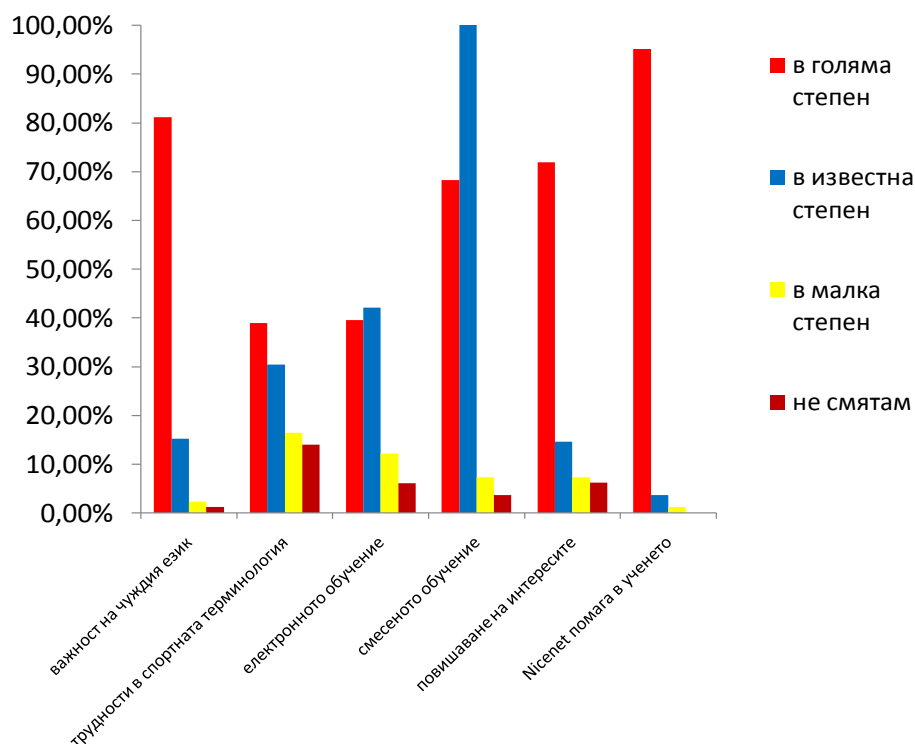
ТРЕТА ГЛАВА

АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ПРОВЕДЕНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ

III.1. Анализ на резултатите за отношението на студентите от НСА „Васил Левски“ към изучаването на чужд език и прилагането на електронното обучение

За изследване на отношението на студентите от НСА „Васил Левски“ към изучаването на чужд език и прилагането на електронното обучение е изработена специална анкетна карта, която съдържа 12 въпроса. Структурата на анкетната карта дава възможност да се изследват следните характеристики: необходимостта от изучаване на чужд език, полезността от владене на чужд език в ежедневието, отношението към уеббазираната платформа Nicenet, нагласите на студентите към внедряването на електронното обучение в заниманията по чужд език.

Анализът показва, че изследваните лица смятат чуждия език за много важен за личния им и професионален успех. Те изпитват затруднения по отношение на използването на спортна терминология (39%) и изучаването ѝ следва да е приоритет в чуждоезиковото обучение в НСА „В. Левски“. От проведеното анкетно проучване се установява, че студентите от НСА „Васил Левски“ имат положителна нагласа към прилагането на електронното обучение в учебния процес по чужд език (82,1%). Установява се, че 68,3% от студентите изразяват ясното си и съзнателно предпочитание за комбинирано използване на уеб-базираните класни стаи (Nicenet) и традиционните методи на преподаване. Уеб-базираната среда Nicenet е много полезна в обучението според 95,1% от студентите (фиг. 1).

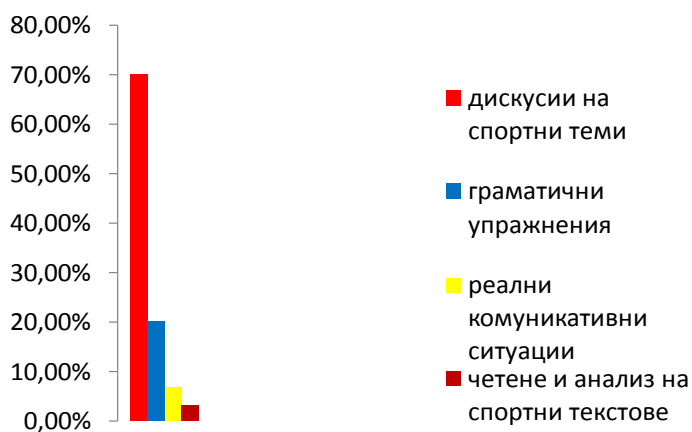

Фиг. 1. Отношение на студентите към изучаването на чужд език и електронното обучение

Цялостният обобщен анализ на резултатите от проведеното анкетно проучване сред студентите от НСА „В. Левски“ показва, че изследваните лица смятат уеб-базираната платформа Nicenet за полезна учебна среда, която ги подпомага в обучението по чужд език и изгражда много умения, включително и такива за работа с компютър и интернет.

По отношение на учебните дейности в процеса на обучение се установява, че 70,1% от студентите предпочитат дискусии на спортни теми в часовете по чужд език. Това вероятно се дължи на желанието им да

практикуват езика, за да го използват в реални комуникативни ситуации (фиг. 2).

Фиг. 2. Предпочитани учебни дейности от студентите

Данните от проведеното проучване за определяне на нагласите на студентите от НСА „В. Левски“ към въвеждането и прилагането на информационни технологии в учебния процес по чужд език ни дава основание да направим следните **изводи**:

- ♦ студентите от НСА имат положителни нагласи към изучаването на чужд език;
- ♦ чуждият език е важно условие за достъпа и обработването на специализирана информация;
- ♦ студентите имат интерес и предпочитание към електронното обучение като алтернатива и съпътстващ елемент на традиционното чуждоезиково обучение.
- ♦ студентите спортисти биха участвали активно и занапред в електронната учебна среда NICENET.

Изследването на отношението на студентите към интегрирането на новите технологии и най-вече на Интернет в преподаването на чужд език е основата за разработването на отговорен педагогически модел на обучение, съчетаващ онлайн курсове и комуникация и диалог в учебната зала.

III.2. Същност на педагогическия модел за смесено обучение по чужд език за студенти от НСА „В. Левски“

Разработването на експериментален курс за смесено обучение по чужд език се описва на макро и микрониво.

На макрониво се оценяват потребностите и образователния контекст на учебното заведение, използването на достъпни технологии, идентифицирането на темите от учебното съдържание, стратегиите на преподаване и учене, методите и методиките на преподаване, критериите и начините на оценяване.

На микронивото се дефинират целите и задачите на експерименталния учебен курс, организацията на учебния процес, очакваните резултати и процедурите за оценяване.

Експерименталният курс за смесено обучение е разработен на базата на модулната система. Дизайнът на учебните занимания описва 24 модула, като всеки отделен модул включва цел, тема, методи, учебни дейности, учебни материали и ресурси, задания и продукт от дейност.

Оценяването е заложено и осъществено по предварително зададени критерии.

Разработеният педагогически модел за смесено обучение (традиционно и електронно) по чужд език е апробиран и приложен в рамките на една академична учебна година (2012/2013 г.).

За отчитане на влиянието му върху учебните постижения на студентите от НСА „Васил Левски“ е разработен, апробиран и приложен

дидактически езиков тест (в началото и в края на педагогическия експеримент), изследвани са резултатите от проведеното педагогическо наблюдение и са анализирани постиженията на студентите от езиковия тест в началото и в края на експеримента.

III.3. Анализ на резултатите за ефективността на педагогическия модел за смесено обучение по чужд език на студентите от НСА „В. Левски“

Педагогическото наблюдение, проведено по време на експеримента има за цел да установи отношението на студентите към новия педагогически модел за смесено обучение по чужд език по определени показатели.

Показател № 1 - Брой влизания в платформата - 48 студенти от експерименталната група (n=49) са регистрирани като членове на създадения за целта клас.

Установява се, че студентите са влизали в учебната среда Nicenet 288 пъти за период от два семестъра по време на педагогическия експеримент или всеки студент от регистрираните е влизал средно по шест пъти. Данните красноречиво показват желанието и интереса на студентите да работят във виртуалната учебна среда.

Показател № 2 - Брой направени упражнения – 185 упражнения са направени от 37 студенти от експерименталната група (n=49) или всеки студент е направил средно по пет допълнителни упражнения. Поставените в платформата допълнителни лексикални и граматични упражнения са изпращани на електронната поща на преподавателя. Той от своя страна е връщал коригираните упражнения. По този начин е осъществявана непрекъсната обратна връзка, която има подкрепящо въздействие за ученето.

Показател № 3 - Брой коментари по зададени теми. По този показател е видно, че 196 пъти студентите от експерименталната група (n=49) са поставяли свои коментари по зададена тема в Nicenet. Това доказва, че всеки студент се освобождава от притесненията си, които обикновено има при изразяването си по време на традиционното учебно занимание по чужд език. Освен това участието на студентите в писането на коментари се обяснява и с факта, че те имат профили в социалната мрежа Facebook, където активно общуват и това им дава възможност да изразяват свободно мнението си по дадена тема. Следователно писането на коментари се превръща в значима учебна дейност, която може да бъде използвана за целите на чуждоезиковото обучение.

Показател № 4 - Участие в дискусии. Установява се, че 44 студенти от експерименталната група (n=49) имат участие във всяка от проведените по време на традиционните учебни занимания по чужд език дискусии. Изказването на мнение по дадена тема има важно значение за изграждането на умения за устна комуникация на изучавания чужд език, защото основната функция на езика е комуникацията.

Данните показват, че 89,7% от студентите от експерименталната група вземат участие в дискусии и това е обяснимо, защото студентите от НСА „В. Левски“ са общителни и отворени в изразяването на мнение, те се зареждат с енергия от активното си взаимодействие с хората и се нуждаят от поощрения. Ето защо методът на дискусията се оказва особено важен в преподаването на чужд език и стимулирането на активно усвояване на езиковите форми.

Показател № 5 - Поставяне в платформата на връзки с други учебни ресурси /брой линкове за групата/. Поставени са 80 броя линкове от студентите от експерименталната група (n=49) по време на педагогическия експеримент. Търсенето на учебни ресурси в интернет е важна дейност, която позволява на обучаваните да се ориентират в голямо

количество сайтове, създадени за обучение по английски или френски език. Ето защо преподавателят само насърчава и подпомага оценяването на материалите и ресурсите с цел да формира у учащите се умения за продължаващо обучение в контекста на Европейската стратегия за учене през целия живот.

Показател № 6 - Участие в съставянето на речника. Става ясно, че 46 студенти от експерименталната група (n=49) са участвали в дейностите по съставянето на терминологичен речник на целевия език за изучените спортове. Оказва се, че те намират тази учебна дейност за много полезна и отговорна. Създаването на продукт от обучителния процес е резултат на конструктивистката идеология, на която се базира обучението. Целта е да се изградят умения за работа в екип, за представяне на информация на чужд език и използване на целевия език за професионални цели.

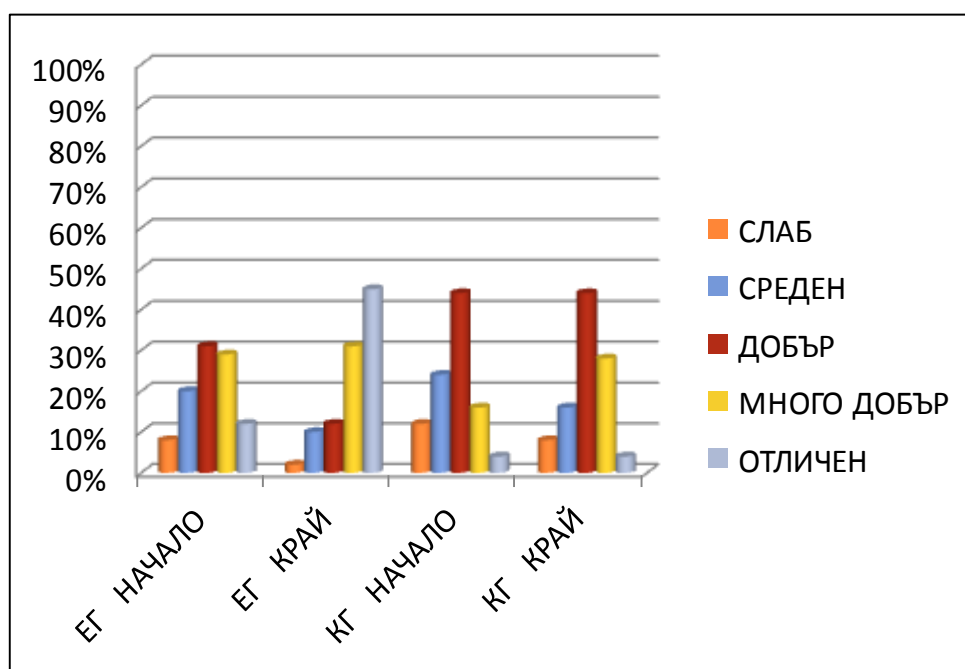
Показател № 7 - Изпълнени задания в платформата. Наблюдават се 20 изпълнени от 20 планирани задания в Nisenet. Данните показват, че студентите предпочитат да работят във виртуалната учебна среда, която осигурява достъп по всяко време и от всяко място. Тя дава възможност за индивидуализация и диференциация на обучението и създава увереност у самите студенти за справяне с поставените задачи.

Показател № 8 - Ползване на допълнителни уеббазирани ресурси. Установява, че 36 студенти от общо 49 студенти от експерименталната група (73,4%) са използвали допълнителни уеббазирани ресурси, поставени в платформата. Установява се, че по-голямата част от студентите предпочитат да усъвършенстват знанията си по чужд език и да се упражняват при условие, че имат връзка с преподавател. Обратната връзка и подкрепата за ученето е много важна в чуждоезиковото обучение.

Педагогическият експеримент е оценен чрез сравнителен анализ на учебните постижения на експерименталната и контролната група в началото и в края му.

Дидактическият езиков тест, който е използван за оценяването на учебните постижения на студентите е разработен в пет части, а именно “слушане”, “четене”, “употреба на езика”, “писане” и “говорене”, които отчитат усвоените знания и изградените умения в съответствие с Европейската езикова рамка за езикова компетентност. Всяка задача от теста се оценява с определен брой точки, като крайната оценка от теста е формирана спрямо общия брой точки, който е 100.

Проведеният в началото на педагогическия експеримент дидактически езиков тест показва сходно ниво на владение на езика в експерименталната и контролната група. За описателен анализ на резултатите от езиковия тест е използвана фиг. 3, в която са сравнени оценките на студентите от двете групи в началото и в края на експеримента.

Фиг. 3. Разлики в оценките на експерименталната и контролната група

Установява се, че са подобрени постиженията на студентите от експерименталната група в края на експеримента, като са намалени в

процентно отношение оценките „Слаб“, „Среден“ и „Добър“, а са се увеличили оценките „Много добър“ и „Отличен“. По отношение на учебните постижения на студентите от контролната група е видно, че оценките от езиковия тест, установени в началото на експеримента в процентно отношение се подобряват и в края. Оценките „Слаб“ и „Среден“ намаляват, макар и минимално. Оценката „Добър“ запазва нивата си от началото на експеримента. Данните отчитат малък прираст на оценки „Много добър“ на студентите от контролната група в крайното изследване.

Следващ етап от оценяването на учебните постижения от дидактическия езиков тест е анализът на разликите в резултатите от езиковия тест между експерименталната и контролната група в началото и в края на проведения педагогически експеримент.

За сравняване на промените в числовите оценки при експерименталната и контролната група от дидактическите езикови тестове е използван t-критерият на Стюдънт за зависими и независими извадки. Изчислени са промените в учебните постижения на студентите от експерименталната група между началното и крайното изследване. Анализирани са разликите между оценките на студентите от експерименталната и контролната група в началото и в края на експеримента.

Установява се статистически значима разлика в постиженията на студентите от експерименталната група между двете изследвания (табл. 2).

Таблица 2

Сравнителен анализ на учебните постижения от езиковия тест

ГРУПИ	n	НАЧАЛО		КРАЙ		ПРИРАСТ		Статистическа значимост	
		\bar{X}_1	S_1	\bar{X}_2	S_2	d	d%	t _{emp}	P (t)
Експериментална група	49	4.16	1.14	5.08	1.08	0.92	22.06	9.15	100.00
Контролна група	50	3.82	0.98	4.02	0.98	0.20	5.24	2.65	98.91
Разлика		0.34		1.06		0.72			
Статистическа значимост	t	1.60		5.13		5.73			
	P(t)	88.78		100.00		100.00			

От направения анализ на средните стойности за началното и за крайното изследване за експерименталната група е видно, че разликата е 0.92. Вероятно тази разлика дава основание да смятаме, че е положително влиянието на новите компоненти в дизайна на обучението по чужд език, сред които могат да се посочат като най-важни интерактивното и разнообразно учебно съдържание, насочено към теми от професионалния и академичен живот на студентите и изграждането на нова учебна среда на взаимно сътрудничество и колаборация, която предполага използването на разнообразни информационни източници и ресурси.

Получената разлика от 1.06 между постиженията на студентите от експерименталната и контролната група **в края на експеримента** може да се интерпретира като резултат от промяната в дизайна на учебните дейности, както и на начина на поднасяне на учебното съдържание. Използването на различни модалности за представяне на учебното съдържание като Power Point презентации, аудио и видео материали, уеб-базирани среди за обучение, интерактивни упражнения и др. са вероятните причини за положителното влияние при усвояването на нови и допълнителни знания и изграждането на нови умения за работа с много и

разнообразни ресурси за обучение в глобалното информационно пространство интернет.

Слабият прираст в постиженията на студентите от контролната група в края на експеримента е резултат вероятно на някои недостатъци на традиционния модел на преподаване по чужд език, където се акцентира най-вече на учебници и учебни материали на хартиен носител, на използването на определена, но не задължително ефективна методика, на липсата на вариативност и креативност в учебните методики, на оценяването, чиито критерии не са съвсем ясни и не отчитат напредъка на студентите за конкретния курс, а по-скоро определени разпокъсани знания и др.

С оглед на проследяването на промените в експерименталната ($n=49$) и контролната група ($n=50$) по отношение на отделните задачи от дидактическия езиков тест, проведен в началото и в края на педагогическия експеримент, е направен анализ по брой точки, с които е оценена всяка една задача от теста за отделните групи.

Интерес за настоящото изследване представлява сравнителният анализ на средните стойности и прирастите в крайното изследване между експерименталната и контролната група, представени в таблица 3.

Таблица 3

Сравнение между експерименталната и контролната група
по задачите от езиковия тест

Дидакти- чески задачи	Експеримен- тална група		Контролна група		Прирасти	
	Начало	Край	Начало	Край	Експеримен- тална група	Контролна група
Употреба на езика	9.18	14.00	8.94	10.68	4.82	1.74
Четене	6.96	13.82	6.54	8.72	6.86	2.18
Говорене	7.08	13.31	6.76	9.02	6.22	2.26
Писане	5.69	10.49	5.42	9.14	4.80	3.72
Слушане	4.49	8.35	4.94	6.46	3.86	1.52

Предполагаме, че високите постижения на студентите от експерименталната група по четири от петте задачи, заложи в езиковия тест се дължи на големия брой разнообразни учебни дейности, включващи граматични, лексикални упражнения, свързани с употребата на термини и терминологични словосъчетания, писане на коментари, обобщения и кратки текстове, дискусии и устни коментари, които се използват в учебния процес, както по време на традиционните занимания, така и в веб-базираната платформа Nicenet.

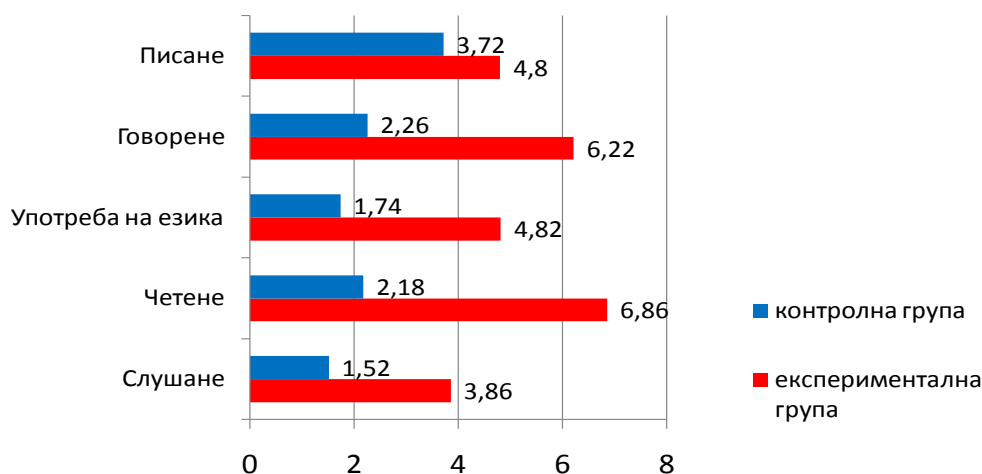
Най-големият прираст на учебните постижения на студентите от експерименталната група по задача „Употреба на езика“ е свързан с практическото използване на езика чрез правилната употреба на изучените граматични и лексикални единици /спортни термини/.

По-слабите постижения на студентите от експерименталната и контролната група по задача „Слушане“ се дължат, вероятно, на недостатъчния им учебен опит поради недостатъчното използване на упражнения за слушане. Друга причина е в качеството на аудио и видео материалите, което понякога не е достатъчно добро. Натрупването на

слухов опит е предмет на доста упражняване и практика и е трудно да се постигне за 56 учебни часа (задължителен хорариум за една учебна група).

В контролната група най-високи нива на постиженията се отчитат по задачата „Употреба на езика“, след това се нареждат „Писане“, „Говорене“, „Четене“, а по-слаби са, както вече бе посочено, постиженията по задачата „Слушане“. Това е обяснимо като се има предвид, че във всяка традиционна методика на преподаване на чужд език присъстват много задачи и упражнения, свързани с употребата на езика и писането. Всички учебни дейности са насочени към изграждането на умения, които са свързани по-скоро с писмената реч.

Разпределението на прирастите в крайното изследване за експерименталната и контролната група е представено на фиг. 4.

Фиг. 4. Разпределение на прирастите по задачи в експерименталната и контролната група

Направеният сравнителен анализ на прирастите в учебните постижения на студентите от експерименталната и контролната групи по отделните задачи от дидактическия езиков тест ни дава основание да направим следните **изводи**:

1. Установява се значителен прираст в учебните постижения на експерименталните групи по четири от петте задачи от езиковия тест.
2. Отчита се прираст в постиженията и на контролната група, който обаче е по-малък, отколкото прирастът в постиженията на студентите от експерименталната група.
3. Високите постижения на студентите от експерименталната група са свързани с основните знания и умения по задачите „Употреба на езика“, „Четене“, „Говорене“, „Писане“, което е добър показател за ефективността на нововъведения педагогически модел на обучение по чужд език.
4. Слабите постижения по отношение на задачата „Слушане“ се дължат вероятно на недостатъчен учебен опит в процеса на обучение или на лошо качество на аудио/видео материала, който е предвиден в дидактическия езиков тест.

От направения анализ следва **заклучението**, че нововъведеният педагогически модел работи успешно и основната цел на смесеното обучение по чужд език, заложена в основата на нововъведения педагогически модел, е постигната, а именно изграждане на умения по чужд език за устна и писмена комуникация.

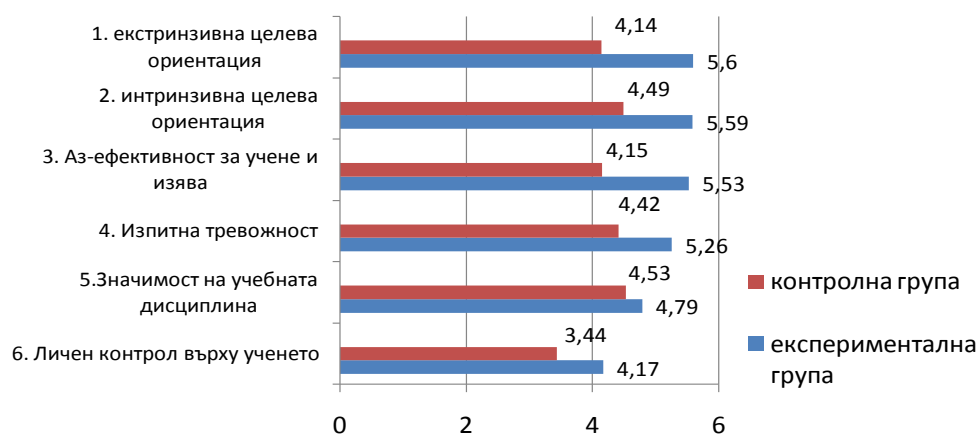
За целите на изследването за установяване на влиянието на нововъведения педагогически модел за смесено обучение по чужд език е адаптиран специален тест за изследване на мотивиращите стратегии за учене (интерес към курса, очаквания на студентите, значимост на учебната дисциплина, влияние на учебната среда и взаимодействието по време на курса и др.) – MSLQ (Motivated strategies for Learning Questionnaire, Pintrich, Smith, Garcia&McKeachie).

Нагласите на студентите към обучението имат сериозен ефект върху учебните постижения и в някои случаи могат да бъдат особено важен фактор за определянето на успеха на даден курс на обучение, а оттам и за ефективността на определен модел на обучение.

Тестът е адаптиран за български условия като се установи съответствие между скалите на оригиналния тест и тези на адаптирания за български условия. Следователно се потвърди надеждността на теста, което дава възможност за успешното му използване, тъй като се измерват адекватно нагласите на студентите към изучаването на чужд език в условията на смесеното обучение (Славова, В., Милева, Е., 2013).

Изследването на нагласите на студентите от експерименталната и контролната група е важно както за доброто планиране на учебния процес, така и за оценяване на влиянието на курса за смесено обучение.

Нагласите на студентите се определят не само от вътрешни, личностни фактори, но и от външни фактори, каквито са преподаването, взаимодействието в учебния процес, цялостните изисквания към изпълнението на учебните задачи и учебната среда като цяло. В този смисъл познаването на нагласите на студентите, промените им от курс в курс в хода на обучението по чужд език и конструирането на подходяща учебна среда повишава желанието за учене и се явява важен педагогически проблем, който влияе положително върху резултатите от обучението. Установените разлики между експерименталната и контролната група по средни стойности са показани на фиг. 5.

Фиг. 5. Разлики в нагласите към обучението на студентите от експерименталната и контролната група

Въз основа на направения анализ на резултатите за влиянието на педагогическия модел за смесено обучение по чужд език върху нагласите на студентите от НСА „В. Левски“ може да се направи **обобщението**, че експерименталният курс по чужд език оказва положително влияние по отношение на интересите и оценката на студентите за смесеното обучение.

ИЗВОДИ

Получените резултати от изследването и направеният теоретичен анализ дават основание да се направят следните **основни изводи**:

1. Установява се положително отношение на студентите от НСА „В. Левски” към изучаването на чужд език. Младите хора проявяват интерес и предпочитание към електронното обучение като алтернатива и съпътстващ елемент на чуждоезиковото обучение.
2. Въз основа на проучване на съвременните теории и концепции за електронното обучение и актуалните тенденции в сферата на чуждоезиковото обучение е разработен нов педагогически модел за смесено обучение по чужд език, като са описани и подробно анализирани елементите и характеристиките на макро и микродизайна на учебния курс.
3. След прилагане на разработения педагогически модел за чуждоезиково обучение, който съчетава предимствата на информационните и комуникационните технологии с традиционния подход, се установява повишаване на качеството на чуждоезиковото обучение при студентите от НСА „В. Левски”, като е налице прираст в учебните постижения. Това доказва ефективността на новия модел за смесено обучение.
4. Констатира се значително подобряване на постиженията на студентите по отделните задачи от езиковите тестове. Най-високи са те по отношение на показателите употреба на езика, четене, говорене и писане. Постигнато е усвояване на основните знания и изграждане на необходимите умения, заложили като цели на курса за смесено обучение.
5. Налице е положително влияние на новия педагогически модел за смесено обучение по чужд език върху интересите и желанието на

студентите спортисти за изучаване на чужд език и за работа в електронна среда.

ПРЕПОРЪКИ

1. Да бъде популяризиран, широко разпространен и внедрен моделът за смесено обучение в практиката на чуждоезиковото обучение в НСА „В. Левски“.
2. Да се разработят нови алтернативни модели за електронно и смесено обучение по останалите учебни дисциплини, преподавани в НСА „В. Левски“.
3. Да се организират курсове за работа с уеб-базирани платформи за обучение с цел допълнителна квалификация и професионално усъвършенстване на преподавателите, както по чужд език, така и по други учебни дисциплини, преподавани в НСА „В. Левски“.
4. Да се разработят специализирани модули за електронно смесено обучение, които да се включат в учебните планове на различните магистърски програми и в ОНС „Доктор“.
5. Да се проведат допълнителни изследвания по отношение на готовността на студенти и преподаватели за прилагане на електронното обучение в НСА „В. Левски“.
6. Да се разработи система за качествено оценяване като допълнение към количествената оценка на знанията и уменията, която да обхваща цялостното развитие на познавателната дейност на обучаваните в конкретен образователен контекст.

НАУЧНИ ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Разработен, апробиран и приложен е нов педагогически модел за смесено (традиционно и електронно) обучение по чужд език, който съчетава предимствата на традиционното обучение и преимуществата на информационните и комуникационните технологии.
2. Разработен, апробиран и приложен е нов дизайн на учебните занимания, включващ 24 модула, всеки от които съдържа тема, цел, учебни дейности, материали и ресурси, както и очаквани резултати от обучението.
3. Извършено е изследване на влиянието на нововъведения модел за чуждоезиково обучение чрез анализиране на промените в учебните постижения на студентите от НСА „Васил Левски“ както по отношение на оценките, така и по брой точки по отделните задачи от дидактическия езиков тест.
4. Изследвани и анализирани са основните фактори, определящи нагласите на студентите към експерименталния учебен курс за смесено обучение по чужд език и са направени изводи за влиянието на нововъведения педагогически модел.

ПУБЛИКАЦИИ
по темата на дисертационния труд

1. **Slavova, V., El. Mileva.** The sports students' attitudes to e-learning application in foreign language teaching, - In: VI International Congress "Sport, Stress, Adaptation", 17-19 May, Sport & Science, Extra issue, 2012, pp. 643-646.
2. **Славова, В., Ел. Милева.** Мотивацията на студенти спортисти за изучаване на чужд език, - В: Научни трудове на Русенския университет, т. 52, серия 8.2, Физическо възпитание и спорт, 2013, с. 63-67.
3. **Славова, В.** Педагогически дизайн на веб-базиран курс по чужд език за студенти от НСА „Васил Левски”, сб. Личност, Мотивация, Спорт, т. 18, С., НСА ПРЕС, 2013, с. 333-340.